

I.

Předkládací zpráva

Radě pro výzkum, vývoj a inovace je předkládán Technologickou agenturou České republiky návrh Programu aplikovaného výzkumu, experimentálního vývoje a inovací GAMA (dále jen „program“). Předkládaný materiál obsahuje v části III. vlastní materiál pro jednání vlády.

V souladu se zákonem č. 130/2002 Sb., o podpoře výzkumu, experimentálního vývoje a inovací z veřejných prostředků a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o podpoře výzkumu, experimentálního vývoje a inovací), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon č. 130/2002 Sb.“) je hlavní úlohou Technologické agentury České republiky (dále jen „TA ČR“) připravovat a implementovat programy aplikovaného výzkumu, experimentálního vývoje a inovací, které přispívají ke zvyšování konkurenceschopnosti a k hospodářskému růstu ČR. Klíčovou strategií TA ČR je tak v této souvislosti podpora úzké spolupráce a komunikace mezi výzkumnými organizacemi a soukromým sektorem, která vede k efektivnímu praktickému využití výsledků výzkumu a vývoje.

Navrhovaný program je zaměřen na podporu ověření výsledků výzkumu a vývoje (dále jen „VaV“) z hlediska jejich praktického uplatnění a na přípravu jejich následného komerčního využití. Právě cílená podpora aktivit ověřování komerčního potenciálu perspektivních technologií a příprava následného komerčního využití výsledků výzkumu byla vyhodnocena jako jedna ze slabin stávajících politik podpory aplikovaného výzkumu a vývoje. Svým zaměřením tedy navrhovaný program doplňuje a navazuje na stávající programy státní podpory, včetně specifických výzev Operačních programů Strukturálních fondů EU. Vzhledem k časovému souladu s dalším plánovacím obdobím Strukturálních fondů EU se předpokládá využití zkušeností získaných v prvních letech programu a inkorporace navrhovaných aktivit mezi opatření v nových Operačních programech. Výhodou je možnost přispívat i na projekty pražských výzkumných organizací.

Vznik programu na podporu ověřování komerčního potenciálu perspektivních technologií a příprava následného komerčního využití výsledků výzkumu je z níže uvedených důvodů žádoucí a svojí povahou spadá do oblasti, na kterou je zaměřena činnost TA ČR.

Hlavním cílem programu je podpořit a významně zefektivnit transformaci výsledků VaV, dosažených ve výzkumných organizacích (dále jen „VO“) a/nebo ve spolupráci mezi VO a podniky, do podoby praktické aplikace umožňující jejich komerční využití a podpořit tak jejich zavedení do praxe. K cílům programu patří také zajistit tvorbu výsledků VaV vedoucích k inovacím s vysokou pravděpodobností jejich komercializace a tím stimulovat inovace v podnicích (zejména malých a středních) s využitím výsledků VaV vzniklého s podporou veřejných zdrojů ve VO.

K specifickým cílům programu náleží zvýšení množství výsledků VaV a know-how, které podniky efektivně využijí při zavádění nových výrobků a služeb na trh či při inovování výrobních procesů, dále zvýšení celkového počtu nových a významně vylepšených výrobků

a služeb uváděných na trh, zvýšení počtu nových a zdokonalených výrobků a služeb vytvořených na základě výzkumu prováděného ve VO, rozšíření nabídky a obchodních aktivit podniků na základě inovací stávajících výrobků a služeb anebo vývojem zcela nových výrobků a služeb či zvýšení efektivnosti výroby v podnicích prostřednictvím zavádění nových či významně vylepšených výrobních procesů.

Navrhovaný program je rozdělen na dva podprogramy, které se odlišují způsobem realizace i možnými příjemci podpory.

Podprogram 1 (dále jen „PP1“) je zaměřen na podporu ověření možnosti využití výsledků výzkumu, které vznikají ve VO a které mají vysoký potenciál pro uplatnění v nových nebo zdokonalených produktech, výrobních postupech nebo službách s vysokou přidanou hodnotou a vysokou pravděpodobností posílení konkurenceschopnosti. PP1 je orientován rovněž na systémovou podporu fáze VaV od identifikace prakticky využitelného výsledku VaV po ověření jeho komerčního využití ve formě modelu, funkčního vzorku či prototypu iniciací vytvoření či další podpory obdoby tzv. „pre-seed“ fondu, tedy fondu, který podporuje výzkumné aktivity před realizací výsledku v praxi, či před založením firmy za účelem komercializace výsledku. Umožněním výběru „vnitřních“ projektů na úrovni VO se oproti výběru projektu na úrovni poskytovatele výrazně urychlí a zefektivní proces komercializace výsledků VaV. PP1 tak rovněž přispěje k vytvoření a fungování nezbytné podpůrné organizační struktury VO, která je nutná pro komercializaci výsledků VaV. Příjemci v PP1 mohou být pouze VO, kterým bude poskytnuta podpora formou dotace, ze které budou samy VO poskytovat podporu na konkrétní „vnitřní“ projekty VaV. Předmětem těchto „vnitřních“ projektů je ověření praktické využitelnosti výsledku aplikovaného výzkumu a experimentálního vývoje (tzv. „proof of concept stage“).

V podprogramu 2 (dále jen „PP2“) budou podporovány především projekty experimentálního vývoje realizované ve spolupráci VO a podniků a zahrnující dokončení funkčního prototypu, ověření jeho vlastností, ověření zkušební série a posouzení veškerých technologických, ekonomických, sociálních, zdravotních a dalších dopadů inovovaného výrobku resp. služby. Podporovány budou rovněž projekty, jejichž součástí budou činnosti aplikovaného výzkumu spojené s experimentálním vývojem a vedoucí k tržně uplatnitelným výsledkům. Veřejná podpora bude tedy poskytnuta na celý proces vývoje nového nebo podstatně zdokonaleného výrobku, postupu nebo služby až po fázi těsně před zahájením jejich komerčního využití včetně podpory předcházejícího aplikovaného výzkumu v případě odůvodněné potřeby, což plně odpovídá v současnosti ve světě akceptovanému nelineárnímu modelu inovačního procesu. Poskytnutí veřejné podpory uchazeči bude pak podmíněno prokázáním vazby na podnikatelský plán podniku. V PP2 mohou být příjemci pouze podniky; VO se mohou účastnit pouze jako další účastníci projektu. V případě, že je projekt předkládán pouze podnikem či ve spolupráci podniků bez účasti VO, musí předmět řešení projektu prokazatelně vycházet z licence získané od VO či z výzkumu podpořeného z veřejných financí. Předmětem podpory bude v tomto případě dokončení vývoje u výsledku předchozího aplikovaného výzkumu či experimentálního vývoje vzniklého ve VO a jeho příprava na zavedení do praxe.

Navrhovaný program vychází ze situace, kdy přechodová fáze mezi dosaženými výsledky VaV a jejich účinným praktickým využitím včetně komerčního zhodnocení patří k aktuálně největším slabinám konkurenceschopnosti české ekonomiky v mezinárodním srovnání. Strategické požadavky na zvyšování mezinárodní konkurenceschopnosti české ekonomiky přijaté vládou ČR a některé očekávané hrozby dalšího ekonomického vývoje v okolním světě kladou stále více do popředí schopnost rozvíjet a využívat vlastní inovační potenciál. Program je proto zaměřen na ověření možnosti praktického využití výsledků VaV a na podporu projektů vedoucích ke komercializaci výsledků aplikovaného VaV a tedy jejich uplatnění v podobě nových nebo podstatně zdokonalených výrobků a služeb nabízených na trhu nebo ve výrobních postupech používaných k produkci příslušných výrobků či služeb.

V České republice je také potřebné vytvořit ucelený systém podpory všech fází procesu komercializace výsledků VaV (obecně inovačního procesu). V rámci MPO se připravuje pilotní projekt na založení tzv. „seed fondu“. Jedná se rovněž o úkol, který byl MPO dán usnesením vlády ze dne 29. 9. 2010 č. 694: „Navrhnout realizaci pilotního seed-fondu v rámci oblasti podpory 1.2 s využitím dodatečných prostředků, které Česká republika získá na základě čl. 17 Meziinstitucionální dohody a ze které bude část umístěna do OPPI“ s termínem plnění do konce března 2011. Synergie seed-fondu s navrhovaným podprogramem je zřejmá, kdy navrhovaný program financuje „dotažení“ výsledků do fáze před komerčním využitím (např. před založením firmy). Pilotní projekt seed fondu financuje následnou fázi, kterou je založení firmy a její počáteční rozvoj. Absence podobného programu, který je předkládán, tedy omezuje budoucí efektivitu projektu seed fondu. Program také přímo navazuje na program ALFA a program Centra kompetence a doplňuje rovněž programy Evropská centra excelence a Regionální VaV centra (zejména udržitelnost projektů), které v rámci OP VaVpI podporuje vznik nových výzkumných infrastruktur. Navrhovaný program (zejména PP1) je založen na využití a dalším rozvoji budovaných kapacit center transferu technologií podpořených z OP VaVpI a výstupů Individuálního programu národního Efektivní transfer technologií (operační program Vzdělávání pro konkurenceschopnost). Program (část PP1) je tak komplementární s podporou „pre-seed“ aktivit v rámci OP VaVpI (a OP VK), protože počítá s využitím budovaných kapacit a zejména s využitím znalostí a zkušeností pracovníků center transferu technologií budovaných v rámci podpořených projektů. Zejména zkušenosti získané pracovníky center transferu technologií podpořených v rámci projektů OP VaVpI a ověřené na konkrétních případech (realizovaných a podpořených v rámci projektů Výzvy 3.3 a 6.3) jsou důležité pro úspěšnou realizaci projektů programu GAMA. Současně program počítá s finanční podporou projektů od roku 2014, kdy již nebude vyhlášena pravděpodobně žádná výzva stávajících OP. Program je plánován od roku 2014 a je orientován na vytváření finančních zdrojů a mechanismů pro ověření komercializace výsledků VaV přímo ve výzkumných organizacích a výzkumnými organizacemi řízenými. Může být považován za pilotní ověření funkce budoucích pre-seed fondů budovaných na regionální či národní úrovni, jako jednoho z nových finančních nástrojů strukturálních fondů. Vytváří rovněž předpoklady pro zapojení externích odborníků do procesu komercializace výsledků VaV a získání doplňkových soukromých finančních zdrojů pro podporu těchto aktivit.

Uvedený program rozšíří současný systém podpory výzkumu, vývoje a inovací v ČR a umožní dosáhnout jeho potřebné úplnosti a celistvosti, a to v souladu i se zahraničními zkušenostmi v oblasti podpory výzkumu, vývoje a inovací. V zahraničí se veřejné podpoře komercializace výsledků VaV věnuje mnohem intenzivnější pozornost. Ve většině vyspělých zemí existují již řadu let státní programy a jiné formy podpory z veřejných prostředků orientované na vytváření funkčního „mostu“ mezi výzkumem a praxí. Návrh programu je zpracován v souladu s Národní politikou výzkumu, vývoje a inovací. Jeho realizace bude v souladu s Národními prioritami orientovaného výzkumu, experimentálního vývoje a inovací, které byly přijaty usnesením vlády ze dne 19. července 2012 č. 552.

Délka trvání programu je navržena na 6 let (2014 – 2019). Veřejná soutěž ve výzkumu, experimentálním vývoji a inovacích (dále jen „veřejná soutěž“) na výběr projektů do programu bude vyhlášena poprvé v roce 2013 se zahájením poskytování podpory v roce 2014 a následně budou veřejné soutěže vyhlašovány každoročně po dobu 4 let, tj. v letech 2013 až 2017 se zahajováním poskytování podpory v letech 2014 – 2017. S ohledem na dosavadní české i zahraniční zkušenosti bude v tomto programu minimální délka řešení projektů 36 měsíců a maximální délka řešení 60 měsíců. Délka trvání „vnitřních“ projektů je omezena na minimálně 6 a maximálně 36 měsíců.

Vzhledem k celkovému rozpočtu programu se předpokládá 322 podpořených projektů, z toho 30 v PP1 a 292 v PP2. S ohledem na bonifikaci spolupráce v PP2 se očekává nejméně u 117 projektů (tj. 40 %) řešení realizované ve spolupráci podniků s VO. Do řešení podpořených projektů by mělo být podle předpokladů zapojeno 547 subjektů, z toho cca 50 % malých a středních podniků.

Podpora bude poskytována formou dotace právníkům osobám na způsobilé náklady projektu vymezené v souladu se zákonem č. 130/2002 Sb., a podmínkami Rámce Společenství pro státní podporu výzkumu, vývoje a inovací (2006/C 323/01) a formou zvýšení výdajů organizačních složek státu nebo organizačních jednotek ministerstva zabývajících se výzkumem a vývojem.

Program bude realizován nejen dle právních předpisů uvedených v předchozím odstavci, ale též dle Nařízení Komise č. 800/2008, kterým se v souladu s čl. 87 a 88 Smlouvy o ES prohlašují určité kategorie podpory za slučitelné se společným trhem („Obecné nařízení o blokových výjimkách“). Tímto nařízením, vydaným v srpnu 2008, Evropská Komise mimo jiné obecně upravila i oblast podpory výzkumu, vývoje a inovací, čímž tato oblast podpory získala očekávaný normativní právní základ. Rámec Společenství zůstal nadále v platnosti jako výkladový dokument. Jeho význam nadále tkví zejména v tom, že definuje, za jakých podmínek se podpora výzkumným institucím nepovažuje za veřejnou podporu (část 3 Rámce Společenství). Z tohoto důvodu bude předkládaný program realizován dle obou výše uvedených evropských předpisů.

Celkové výdaje na program mají činit 2 762 mil. Kč, z toho výdaje státního rozpočtu 1 798 mil. Kč. Tyto výdaje jsou na jednotlivé roky po dobu trvání programu rozvrženy

v souladu s předpokládaným postupným vyhlásováním jednotlivých veřejných soutěží. Předpokládaná míra podpory je 65 %, přičemž zbývající podíl prostředků musí příjemce a další účastníci projektu společně vynaložit na dofinancování projektu z neveřejných zdrojů. Tento podíl by měl motivovat příjemce podpory k efektivnějšímu využití veřejné podpory při realizaci projektu a také odpovídá zaměření programu. Z hlediska zaměření programu a s ohledem na získané zkušenosti z předchozích programů podporujících aplikovaný výzkum a experimentální vývoj z veřejných prostředků se očekává průměrná výše podpory na jeden „vnitřní“ projekt 800 tis. Kč v PP1 a 4,4 mil. Kč na projekt v PP2.

Navrhovaný rozpočet programu je nad rámec výdajů TA ČR schválených ve střednědobém výhledu státního rozpočtu pro oblast výzkumu, vývoje a inovací pro roky 2014 až 2015, a to i přesto, že stručný návrh programu byl Radě pro výzkum, vývoj a inovace zaslán v roce 2011 a následně 16. února 2012 za účelem zahrnutí tohoto programu do střednědobého výhledu. V roce 2011 byla vyhlášena poslední veřejná soutěž programu TIP realizovaného Ministerstvem průmyslu a obchodu. V letošním roce byla vyhlášena poslední veřejná soutěž programu ALFA, jejíž objem finančních prostředků nedosahoval objemu finančních prostředků rozdělovaných TA ČR v tomto programu v roce 2011. V roce 2013 tedy dojde k radikálnímu snížení státní podpory aplikovaného výzkumu a experimentálního vývoje technologií s průmyslovým uplatněním, od roku 2014 by tento segment nebyl podporován vůbec, což může mít velmi negativní dopady, mimo jiné také na udržitelnost infrastrukturních programů budovaných v rámci OP VaVpI a na inovace v podnikatelské sféře, zejména v tzv. „high-tech“ oborech vyžadujících trvalý přísun nových myšlenek a technologií pro zajištění konkurenceschopnosti. Z dlouhodobého pohledu bude mít taková situace negativní dopad na konkurenceschopnost ČR v mezinárodním měřítku.

Realizace navrhovaného programu bude mít výrazně pozitivní vliv na zvýšení spolupráce VO a podniků ve výzkumu, vývoji a inovacích, na rozvoj podnikatelského prostředí a zejména na žádoucí posílení konkurenceschopnosti ČR v perspektivních oborech českého národního hospodářství.